

Methods of analysis of figurative meanings of verbs of movement in English

Shakhzoda MUKHAMMADIEVA¹, Bekpulat TUROBOV²

Samarkand State Institute of Foreign Languages

ARTICLE INFO

Article history:

Received June 2023
Received in revised form
10 June 2023
Accepted 25 July 2023
Available online
15 July 2023

Keywords:

English,
figurative meanings,
action verbs,
semantic processes,
method of structural
analysis,
distinguishing sema,
lexical-semantic classes.

ABSTRACT

The article addresses the issues related to methods of analyzing the figurative meanings of action verbs in English. It is noted that structural analysis is a progressive step in the development of new research methods since this method is the most accurate. It contains a trace of the creative personality of the scientist. In any case, this method reveals itself in a different way, allowing the author to fill in and deepen analysis with your technique. In direct meaning analysis, the main goal is to determine the specifics of each verb different from the rest of the semantic group. Analysis of derivatives and figurative values continues by examining how these differences are involved in the formation of figurative meanings. All figurative meanings are formed on the basis of the meanings of the verbs of physical action. In them, to a greater or lesser extent, the SEMs of the flow and direction of movement in space and time are shaded.

2181-3701/© 2023 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol1-iss4-pp1-5>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Portativ qiymatlarni tahlil qilish usullari: ingliz tilidagi harakat fe'llari

Kalit so'zlar:

ingliz tili,
majoziy ma'nolar,
harakat fe'llari,
semantik jarayonlar,
tarkibiy tahlil usuli,
farqlovchi sema,
leksik-semantik sinflar.

ANNOTATSIYA

Maqolada ingliz tilidagi harakat fe'llarining majoziy ma'nolarini tahlil qilish usullari bilan bog'liq masalalar ko'rib chiqiladi. Ta'kidlanishicha, tarkibiy tahlil yangi tadqiqot usullarini ishlab chiqishda progressiv qadamdir, chunki bu usul eng aniq hisoblanadi. Derivativlar va majoziy qiymatlarni tahlil qilish, bu farqlar majoziy ma'nolarni shakllantirishda qanday ishtirok etishini o'rganish orqali davom etadi. Barcha majoziy

¹ Student, Samarkand State Institute of Foreign Languages. E-mail: muxammadiyeva@gmail.com

² PhD, Samarkand State Institute of Foreign Languages. E-mail: bekpulat2010@mail.ru

ma'nolar jismoniy harakat fe'llarining ma'nolari asosida hosil bo'ladi. Ularda ko'proq yoki kamroq darajada, makon va vaqtdagi harakat oqimi va yo'nalishi semlari soylanadi.

Методы анализа переносных значений глаголов движения в английском языке

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

английский язык,
переносные значения,
глаголы действия,
семантические процессы,
метод структурного
анализа,
дифференцирующая Сема,
лексико-семантические
классы.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с методами анализа переносных значений глаголов действия в английском языке. Было отмечено, что структурный анализ является прогрессивным шагом в разработке новых методов исследования, поскольку этот метод является наиболее точным. Он несет в себе отпечаток творческой личности ученого. В каждом случае этот метод проявляется по-разному, позволяя автору дополнять и углублять анализ вашей техникой. Основная цель анализа прямых значений-выявить особенности каждого глагола, которые отличаются от остальных членов смысловой группы. Анализ производных и образных значений продолжается путем изучения того, как эти различия участвуют в формировании образных значений. Все переносные значения образуются на основе значений глаголов физического действия. В них в большей или меньшей степени затеваются Семы потока и направления движения в пространстве и времени.

Portativ tadqiqot usullari bilan bog'liq masalalarning dolzarbligi ingliz tilidagi harakat fe'llarining ma'nolari tilning semantikasiga bo'lgan qiziqishning ortishi, shuningdek, ushbu muammoning kam o'rganilishi bilan bog'liq. Zamonaviy semasiologiya lingvistik ahamiyatga ega bo'lgan tabiat muammolariga, tarkibiy tuzilmalar kabi asosiy birliklarga katta e'tibor beradi.

Ushbu ishning asosiy maqsadi turli xil yondashuvlarni tavsiflash va ingliz tilidagi harakat fe'llarining majoziy ma'nolari muammosini hal qilish usullaridan quyidagi vazifalar kelib chiqadi: ushbu mavzu bilan bog'liq nazariyalarni qisqacha ko'rib chiqish; ma'nolarni o'rganish uchun ishlatiladigan usullarning tavsifi.

Nazariy ahamiyat ingliz tilidagi harakat fe'llarining ma'nolarini o'rganish uchun ishlatiladigan mavzu bilan bog'liq shunga o'xshash tadqiqotlar zarurati bilan belgilanadi.

Amaliy ahamiyati shundaki, ushbu tadqiqot natijalari universitetlarda ingliz tilida nazariy kurslar va maxsus kurslarni o'qitishda qo'llanilishi mumkin.

Ma'lumki, ma'no muammosini hal qilishda turli xil yondashuvlar mavjud. Ular orasida ma'noning psixologik talqini? kontekstli ma'no nazariyasi, kommutatsiya nazariyasi va boshqalar kabilar qayd etilgan.

A.M. Kuznetsovning fikricha, turli tadqiqotchilar ma'no nazariyasini turlicha ko'rib chiqadilar. [2, 260-sahifa].

Y.D. Apresyan tahlil qilish uchun komponentlarni tahlil qilish usuliga amal qiladi.

So'nggi paytlarda turli fanlardan g'oyalarni jalb qilgan holda yangi tadqiqot usullarini ishlab chiqish va rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda.

Ma'nolarni tahlil qilish uchun olimlar mantiqiy semantika usullari, transformatsion usul, tarqatish tahlili, statistik usul, komponentlarni tahlil qilish usuli va boshqa usullardan foydalanadilar.

Fikrimizcha, D. Apresyan tomonidan qo'llaniladigan komponentlarni tahlil qilish usuli portativ tadqiqotlarni ishlab chiqish uchun eng mos keladi.

Komponentlarni tahlil qilish usulining asoschilari F. Launoberi va V. Gudenafdir. Ular ma'no bilan bog'liq tadqiqotlarni birinchi bo'lib o'tkazdilar, va ular ushbu usulning asosiy printsiplari va tushunchalarini shakllantirdilar.

Ta'kidlanishicha, ushbu usulning markazida tezis mavjud bo'lib, u quyidagilarni ta'kidlaydi so'zning leksik ma'nosi tarkibning murakkab birligidir, bu tarkibning kichik birliklariga, ya'ni semlarga bo'linadi.

Ma'nolarni tarkibiy qismlarga ajratish har bir so'zni alohida tahlil qilish orqali amalga oshirilishi mumkin. Ammo shu bilan birga, tilning bu sohasi juda murakkab va butun lug'atni o'rganish qiyin. Shuning uchun o'rganish uchun alohida, ko'proq yopiq guruhlar tanlanadi va har bir so'zning ma'nosi u guruhning boshqa a'zolaridan farqini aniqlash orqali aniqlanadi. Tadqiqotchilar semantik guruhni tizimli tashkil etishni taklif qilishadi, bu esa farqlovchi xususiyatlarning ko'p darajali tuzilmalaridan iborat.

Leksik-semantik guruhlarni ajratish semantik mezonlarga asoslanadi. Har qanday umumiy komponent mavjudligi asosida so'zlar semantik maydonga birlashtiriladi.

O.N. Seliverstova, "semantik mezonlardan tashqari, grammatik va leksik-grammatik ma'nolarni aniqlash uchun rasmiy mezonlardan foydalanish zarurligi ko'rsatilgan" deb hisoblaydi [4, 15-bet].

Shuning uchun nutqning bir qismiga tegishli so'zlar leksik-semantik guruhga, ya'ni rasmiy mansublikning umumiy asosida birlashtirilgan. So'zning ma'nosi yadrosining tuzilishi ham ko'rib chiqilib, yadro grammatik-kategorik, asosiy farqlovchi va leksik-kategorik semalar kiradi.

Bizning kuzatishlarimiz shuni ko'rsatdiki, fe'lning har qanday ma'nosida bir vaqtning o'zida barcha qarama-qarshiliklar ifodalanmasligi mumkin, ammo ularning barchasi turli fe'llarda paydo bo'lishi mumkin.

Masalan, farqlovchi sema har doim o'ziga xos tarkibga ega. Bu har bir leksik-semantikaning berilgan ma'nosini aniqlaydi variantlar. Har qanday foydalanish bilan asosiy sema harakat qilishi mumkin, boshqalari esa semalar unga hamroh bo'lishadi. Kontekst ta'siri ostida o'zgarishi mumkin. Bunday holda, potentsial mavjud sema asosiy narsaga aylanadi, shuning uchun qayta taqsimlash sodir bo'ladi.

Semlarni o'rganilayotgan so'zning kombinatsiyasi asosida aniqlash mumkin. Semantik birlikni shakllantirish uchun so'zlar bir xil yoki birlashtirilgan urug'larga ega bo'lishi kerak. Ushbu birlik bilan kombinatsiya a'zolaridan birining majoziy qiymati olinadi.

Harakatning semantik maydoni fe'llarning keng guruhini o'z ichiga oladi, bir nechta semantik qatorlarda yoki kichik guruhlarda tashkil etilgan. Harakat fe'llarining majoziy ma'nolarini tahlil qilish ushbu usullarning qanday ekanligini aniqlashga qaratilgan harakatning umumiy ichki xususiyatlari va quyidagi belgilar differentsial, majoziy ma'nolarni shakllantirishda ishtirok etishi mumkin, qanday semantik jarayonlar sodir bo'ladi.

Biz bir nechta eng keng tarqalgan harakat fe'llarini tahlil qildik: *go, come, run*, va boshqalar.

Ushbu leksik birliklarning semantikasida ushbu ma'nolarni taqqoslash imkoniyatini beradigan "kosmosda harakatlanish" belgisi mavjud.

Ko'rib chiqilayotgan fe'llarning semantik tuzilishini quyidagilarga bo'lish mumkin:

– birinchi guruh – "harakat" tushunchasiga xos bo'lgan belgilar: fazoda, vaqt o'tishi, umumiy rejaning yo'nalishi, turi (o'zini mukammallik belgilari-nomukammallik, bir martalik-takroriylik, boshlang'ich – samaradorlik, bir lahzalik – asta – sekinlik, bir xillik-intervalgacha).

Bundan tashqari, ushbu fe'llar guruhi faqat shu guruhga xos xususiyatlarga ega. Bundan ikkinchi guruhga quyidagi belgilar kiradi ular "harakat" tushunchasini harakatning o'ziga xos turi sifatida tavsiflaydilar. Bu kosmosdagi harakat, harakatlanish usuli (oyoqlar, qanotlar yordamida), belgi harakat (tez, oson, sekin, to'siqsiz, qiyinchilik bilan), yo'nalish (yuqoriga, pastga, ichkaridan, burilish bilan, yo'nalishni ko'rsatmasdan, ichkariga, yaqinlashishga, olib tashlashga), fazoviy (yopiq, cheklangan, chiziqli, cheksiz).

Yuqoridagi semantik tarkibiy qismlarning turli xil kombinatsiyalari ular har bir leksik-semantik variantning tuzilishini tashkil qiladi.

The girl quickly ran up the stairs. – "Qiz tezda zinapoyadan yuqoriga yugurdi".

Masalan, ushbu jumlada Run fe'lining ma'nosida ishlatilishi qochish, yugurish kabi belgilar bilan tavsiflanishi mumkin jismoniy harakat sema, bu bo'shliq ichida harakatlanishni anglatadi, harakat harakatini bajarish usuli piyoda amalga oshiriladi deb tavsiflanadi (oyoqlarning yordami bilan), harakatning tabiati (yuqori tezlik, tezlik, harakat tezligi, ya'ni to'siqlarsiz osongina harakat qilish). Ushbu harakat taklif bir martalik va mukammal sifatida tavsiflanadi.

The young ones run about as soon as they are out of the shell. – "Kublar ular qobiqdan chiqishi bilanoq tarqaladilar".

Ushbu jumlada harakatning tartibsizligi ta'kidlangan semantik aniqlovchi sifatida ishlaydigan "about" dan keyingi so'z, harakatni takroriy va nomukammal deb ta'riflash mumkin.

Intransitiv fe'llarda ma'no tuzilishi sub'yekt harakat sub'yektining semantik tuzilishiga bevosita ta'sir qiladi bu asosiy semantik ko'rsatkichdir. Bu yerda ko'pincha ot yoki olmosh paydo bo'ladi. Ushbu ma'nolar qarama – qarshiliklarni hosil qiladi: mavhumlik – konkretlik, jonlilik – jonsizlik, odam – hayvon, harakat qilish qobiliyati-harakat qila olmaslik.

Har qanday sub'yektning semantik tuzilishida yo'qligi yoki mavjudligi ushbu belgilar fe'lining ma'nosida tegishli semlarni faollashtiradi yoki zararsizlantiradi. Indikatorning semantik xususiyatlari, ma'lum bir mavzu fe'lining ma'nosida tegishli o'zgarishlarni keltirib chiqaradi.

S.I. Mutayeva "agar to'g'ridan-to'g'ri qiymatlarni tahlil qilishda asosiy maqsad-farqlovchi xususiyatlarni belgilash, buning natijasida har bir fe'l sinonimik guruh tomonidan boshqa a'zoldan farq qiladi, keyin hosilalar va majoziy ma'nolarni tahlil qilish qanday yo'l bilan o'rganiladi ushbu farqlar majoziy ma'nolarni shakllantirishda ishtirok etadi. Barcha portativ ma'nolar jismoniy harakat fe'llarining ma'nolaridan hosil bo'ladi, lekin ularda jismoniy semalar ozmi-ko'pmi soyalanadi. Vaqt semasi va ko'chma qiymatlardagi bo'shliqlar mavhumroq tarzda ifodalanadi" [3, 407-bet].

Ba'zi hollarda aniq semantik aniqlovchi sifatida harakat fe'li bilan bog'liq bo'lgan moddiy ma'noga ega otlar keladi. Indikatorning semantik tuzilishi ta'siri ostida, ya'ni, belgi jismoniy harakat sema fe'lining ma'nosida o'zgaradi. Bu harakatning ushbu mavzusiga xos xususiyatga ega bo'ladi va buning yordamida u yoki bu qiymat amalga oshiriladi.

Semantik tuzilish quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga olishi mumkin aniqlik, jonsizlik, harakatsizlik. Va fazoviy sema "o'tish, cho'zish" ma'nosini amalga oshiradi, ob'yektning uzunligini va uning fizik xususiyatlari ta'kidlaydi. Indikator semantikasining ta'siri shunchalik kuchliki, harakat fe'li harakatni bildiradi.

Gaplardagi sintaktik aloqalar sub'yekt, predikat va predlogli qo'shimchalar munosabatlari bilan ifodalanishi mumkin. Va mavzu guruhlari ular hissiyotlarning semantik maydoniga ishora qiluvchi mavhum otlar bilan ifodalanadi, shuning uchun jismoniy harakat sema run ma'nosida neytrallashtirilgan.

Harakat fe'llari guruhidagi "run" farqlovchi semlari sema "harakat tezligi" va "oqim oson, to'siqsiz". Semantik analoglar so'zlarni semantik jihatdan taklif qiladi rivojlanish bir xil semantik o'qning umumiy so'zidan keyin keladi. "Shu sababli har qanday so'zni ishlatishda universal semantik qonun boshqa ob'yektni nominatsiya qilish uchun u uchun g'ayrioddiy kontekst, maqsaddan tashqari, uchun u yaratilgan, o'xshashlik bilan birinchisiga sinonim bo'lgan boshqa so'zlar jalb qilingan" [1]. Ammo sinonimlar ajralib turadigan xususiyatlarga ega bo'lganligi sababli, xarakter nominatsiyalar murakkablashadi va o'rganilayotgan so'zning atrof-muhit bilan semantik aloqasini kuzatish qiyinroq.

Bunday foydalanishda "go" fe'li qo'shimcha qo'shimchani talab qiladi, holda uning go qiymati past. Ammo, oqim tushunchasini belgilab, "run" va "go" sinonimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Gak V.V. Til va voqelik o'rtasidagi bog'liqlik muammosiga. Tilshunoslik masalalari. 1972; № 5.

2. Kuznetsov A.M. Lug'atda tarkibiy tahlil usulini qo'llash to'g'risida. Turli tizimlarning tillarini sinxron-qiyosiy tahlil qilish. Moskva, 1971 yil.

3. Mutayeva S.I. Ingliz tilidagi harakat fe'llarining majoziy ma'nosi. Ilm-fan, madaniyat va ta'lim dunyosi. 2018; № 3.

4. Seliverstova O.N. Komponentlarni tahlil qilish bo'yicha semantik ishlarni ko'rib chiqish. Filologiya fanlari. 1967; № 5.